

Asia: VN/16661/2026

Valtioneuvoston asetus asuinrakennusten energia-avustuksista vuosina 2026–2027

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Syken lausunto valtioneuvoston asetuksesta asuinrakennusten energia-avustuksista vuosina 2026–2027

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston asetuksesta asuinrakennusten energia-avustuksista vuosina 2026–2027. Rakennusten energiaremontit ovat lähtökohtaisesti kannatettavia toimenpiteitä. Valtaosa suomalaisten varallisuudesta on sitoutunut rakennuskantaan ja siitä huolehtimalla hoidetaan kansallisvarallisuutta. Energiaremontit vähentävät riippuvuutta fossiilisesta tuontienergiasta ja niillä on myös merkittäviä positiivisia ulkoisvaikutuksia, etenkin jos niiden yhteydessä parannetaan samalla asumisolosuhteita.

Suunniteltu tuki on kokoluokaltaan varsin merkittävä sektorikohtainen elvytystoimi rakentamisen tueksi. Nopeaa päätöstä tuesta voidaan pitää yllättävänä, varsinkin kun valtion taloustilanteen koetaan nopeasti kriisiytyneen. Mikrotaloudellisesta näkökulmasta elvytystoimet voivat olla perusteltuja, jos ne samalla ylläpitävät aktiviteettia ja osaamista. Yhteiskunnan tuella tulisi ideaalisti samaan aikaan edistää sekä mahdollisimman tehokasta päästöjen vähennystä (lisäisinä toimenpiteinä) että oikeudenmukaisuutta.

Rakentaminen on sektorina erityisen suhdanneherkkä. Tätä kirjoittaessa ala on Suomessa ollut historiallisen pitkässä suhdannekuopassa, vaikka joitakin merkkejä mahdollisesta noususta onkin etenkin paikallisesti näkyvissä. Suhdanneherkällä alalla on erityinen riski siihen, että poukkoilevalla tukipolitiikalla aiheutetaan tarpeettoman suuria markkinahäiriöitä. Samalla uuteen tukimekanismiin sopeutuminen ottaa aikansa. Jatkossa olisikin erityisen tärkeää, että asuntokannan remontteja tuettaisiin ennakoitavasti, pitkäaikaisesti ja tutkimukseen pohjaavasti kohdennettuna niihin

kohteisiin, joissa tuet ovat selvästi lisäisiä. Tästä on hyviä esimerkkejä muualta Euroopasta; muun muassa Viron KredEx järjestelmä ja Slovakian State Housing Development Fund.

Tässä lausunnossa esitetään seuraavaksi huomioita koskien avustuksen kohdentamista sekä listataan oppeja edellisestä energia-avustuksesta.

Avustuksen kohteet: Lisäisyyden ja oikeudenmukaisuuden huomioiminen sekä pitkäjänteinen tukipolitiikka

Syke pitää tärkeänä sitä, että pientaloille ja kerrostaloille on omat erilliset tukimekanismit. Tässä mielessä valtioneuvoston asetuksen esitykseen sisältyvä omistusmuotomäärittelyyn pohjautuva raja asunto-osaakeyhtiöihin voidaan nähdä perusteltuna. Valtion tuella rahoitetut vuokra- ja asumisoikeustalot ovat oikeutettuja tukeen, mikä on hyvä erityisesti oikeudenmukaisuuden näkökulmasta, sillä niiden asukkaat ovat keskimääräistä pienituloisempia.

Tässä esityksessä puututaan joihinkin edellisen energia-avustuksen epäkohtiin, muun muassa rajaamalla kaukolämmöstä lämpöpumppuihin irtikytkentöjä avustuksen ulkopuolelle. Kyseisen rajauksen 7 § kohdan 4 voisi vielä täsmentää muotoon ”kun avustettavassa remontissa luovutaan fossiilista polttoainetta käyttävästä rakennuskohtaisesta lämmitysjärjestelmästä ...”. Tämän ehdotuksen vaatimus siitä, että tukikelpoisia ovat vain energiatehokkuutta parantavat toimet, on myös perusteltu. Toisaalta tuen ehtona oleva rakennuksen alkuperäisen E-luvun selvittäminen näyttäytyy tämän rajauksen olemassa ollessa kyseenalaisena. Tuki olisi mahdollista suunnitella yksinkertaisemmin suunnitellun toimen vaikutusten pohjalta. Tällöin saataisiin myös parempaa tietoa avustuksen todellisesta vaikuttavuudesta.

Uudistetun rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) tavoitteissa on parantaa energiatehokkuudeltaan heikointa 43 % rakennuksista. Tätä avustusta ei kuitenkaan pyritä ohjaamaan heikoimpaan rakennuskantaan, vaikkakin avustus osuu osaltaan luonnollisesti vanhempiin epäenergiatehokkaisiin rakennuksiin. EPBD:n 17 artiklan mukaisesti taloudelliset kannustimet on kohdennettava ensisijaisesti heikossa asemassa oleville kotitalouksille, energiaköyhyydestä kärsiville ja sosiaaliperusteisissa asunnoissa asuville. Myös Energiategokkuusdirektiivin (EED) 24 artikla edellyttää energiatehokkuustoimenpiteitä, jotka vähentävät jakaumavaikutuksia ja tukevat heikossa asemassa olevia ja pienituloisia kotitalouksia.

Tutkimusten mukaan pääosa aiemmista energiatuista on kohdistunut hyvätuloisille kotitalouksille ja kaupunkialueille (Clarke ym. 2026). Pienituloiset ja maaseudulla asuvat asuntokunnat asuvat tutkimuksen mukaan muita useammin energiatehottomammassa asuinrakennuksissa. On monella tapaa haasteellista, jos osa väestöstä ei koe hyötynsä yhteiskunnan tuista ja jää energiasiirtymän ulkopuolelle. Ehdotettu tukimalli ei huomioi jakaumavaikutuksia ja tukien oikeudenmukaista kohdentumista esimerkiksi eri tuloluokkiin tai eri alueille. Ehtoihin ei sisälly mitään muita

oikeudenmukaisuustarkasteluja kuin että jo aiemmin tukea saaneet eivät voi hakea uudestaan, mikä sinänsä voidaan nähdä perusteltuna yksittäisenä rajauksena. Jatkossa kaikissa tuki-instrumenteissa tulisi huomioida tukien kohdentuminen tarkemmin.

Ymmärrämme lainsäätäjän huolen siitä, että mikäli jo valmistelussa olevat kohteet eivät olisi avustuskelpoisia, osaa hankkeista viivästyttäisiin entisestään. Toisaalta näissä kohteissa tuki ei selvästikään ole lisäinen. Tällaistenkin tilanteiden ja väistämättä johonkin asetettavan aikarajauksen kautta omistajille aiheuttamien pettymystenkin välttämiseksi pitkäjänteinen tukipolitiikka olisi erityisen tärkeää.

Oppeja edellisestä energia-avustuksesta: Tukiehtojen yksinkertaistamista ja neuvontaa tarvitaan

Edellisen energia-avustuksen 2020–2023 yhteiskehittämisen yhteydessä havaittiin merkittävää kehittämistarvetta, mikä on luonnollista varsinkin koska myös kyseisen avustuksen valmisteluakataulu oli erittäin kireä. Aiemmin tunnistetut kehittämistarpeet olisikin erittäin tärkeää huomioida osana uusinta avustusta. Niiden pohjalta on myös julkaistu suositukset energiakorjausten avustuksen kehittämiseksi (Kurnitski ym. 2023).

Ympäristöministeriön ja tutkijayhteisön yhteistyössä vuonna 2021 toteutetun energia-avustuksen kyselytutkimuksen mukaan tekstimuotoilu ”puolet toteuttamiskelpoisista kustannuksista” aiheutti valtavasti väärinymmärryksiä. Vaikka tässä energia-avustuksessa väärinymmärryksen mahdollisuutta pienentää se, että mukana ovat vain taloyhtiöt, ja toimenpiteet pitää joka tapauksessa suunnitella tarkasti, mielestämme olisi perusteltua ilmaista vain selkeästi kunkin toimenpiteen avustusprosentti.

Syken ja Valtion Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toteuttaman taloyhtiöiden latausinfra-avustuksen vaikutusarvion (Ferreira ym. 2024) mukaan mekanismi, jota kautta latausinfra-avustus saattoi olla lisäinen, eli laukaisi toimia, joita ei muuten olisi tehty, oli pitkälti se, että simppeli ja kohtuullisen merkittävän prosentin tuki edesauttoi taloyhtiöiden sisäistä keskustelua avustuksesta. Se oli siis helpompi saada läpi yhtiökokouksissa. Tästäkin näkökulmasta tuen tekniset rajaukset olisi perusteltua pitää mahdollisimman ymmärrettävinä osakkaiden näkökulmasta.

Vuosien 2020–2023 energia-avustuksessa erityistä kiitosta sai silloisen asumisen rahoitus ja kehittämiskeskuksen (Ara) tukivastaavien ja asiantuntijoiden tarjoama henkilökohtainen neuvonta puhelimitse ja sähköpostitse. Suositammekin tällaisen henkilökohtaisen neuvontamahdollisuuden säilyttämistä. Samalla korostamme vielä, että tuen kehittämistä on syytä tehdä jo varhaisessa vaiheessa vaikutuksen arvioinnin kautta.

Edellisen energia-avustuksen yhteydessä toteutettiin suunnittelukustannuksen lisäksi pääosin yksittäisiä sellaisenaan kannattavia toimenpiteitä. Kausaalisuusarvionnin tekeminen on erityisen haasteellista, koska avustus osui yhteen energiakriisin kanssa, mikä teki toimenpiteistä entisestään kannattavampia, mutta todennäköisesti valtaosa tehdyistä toimista olisi toteutunut myös markkinaehtoisesti. Avustus sellaisenaan on sen sijaan riittämätön luomaan kannusteita laajoille energiaremonteille laajamittaista korjausta vaativissa kohteissa (Hajian ym. 2024). Kannusteita näille ei synny myöskään tämän ehdotetun energia-avustuksen kautta, vaan ne vaatisivat kohdennetun instrumentin, korkeamman tukiprosentin ja komplementaarisen lainainstrumentin. Tässä mielessä on perusteltua, että mukana ei ole vastaavaa 6000 euron tukea kuin edellisessä energia-avustuksessa. Siirtymää EPBDn mukaisiin päästöttömiin rakennuksiin tulisi kuitenkin vauhdittaa muilla politiikkatoimilla.

Useiden erilaisten toimien mukanaolo ja avustuskelpoisuus, joka toteutuu eri prosenteilla ja eri teknisillä määritelmillä on ongelmallista niin ymmärrettävyyden kuin lisäisyyden kannalta. Toimenpiteiden kannattavuusrajan mukainen yksittäisen avustusprosentin määrittely on käytännössä mahdotonta. Lisäksi pitkä toimenpidelista mahdollistaa urakoiden osittaisoptimoinnin ja avustuskelpoisten toimenpiteiden kustannuksilla kikkailun. Määritelmissä korostetaan myös, että valtionapuviranomaiselle jää kokonaisharkintaa muiden toimenpiteiden avustuskelpoisuuden osalta. Tukea olisi syytä merkittävästi selkiyttää, niin että mukana olisi joko vain yksittäinen tai korkeintaan muutama avustustaso, ja tuettavat toimet olisivat ennakoitavasti selvästi joko energiatehokkuuden paranemisen kautta tai muutoin erikseen määriteltyjä. Mikäli tämän avustuksen jälkeen päätettäisiin energia-avustusten jatkossa, tässä yhteydessä voitaisiin sitten reagoida mahdollisesti puuttuviin toimenpideluokituksiin.

Toimenpideluettelon päällekkäisyyksien ja haastavan tulkittavuuden vuoksi myös tehtyjen toimenpiteiden tutkimusseuranta oli vuosien 2020–2023 energia-avustuksessa osin hyvin haasteellista; esimerkiksi aurinkoenergiajärjestelmät raportoitii tuolloin useammassa kategoriassa tulkitsijasta riippuen. Tutkimuslaitoksena kannustamme huomioimaan vertailtavuus ja seuranta tukien vaikuttavuuden todentamiseksi ja jatkokehittämisen tukemiseksi.

Muita huomioitavia asioita

Energiapalveluyhtiöiden toteuttamien hankkeiden huomioiminen on jatkossa tärkeää, kun pohditaan alan säätelyä ja tukimekanismeja.

Asetuksen perustelumuiistiossa todetaan, että tavoitteena on luoda tietopankki suunnitteluratkaisuista, joilla energiatehokkuutta on parannettu. Tämä on hieno tavoite, ja sen kaltaisen tietolähteen Euroopan laajuinen tarve on havaittu myös European Topic Centre tutkimuksen Residential energy renovations: benefits and enablers for a just transition, valmistelun yhteydessä. Tietopankki ei kuitenkaan näy itse asetustekstissä, eikä se synny automaattisesti osana

avustustyötä vaan vaatii vastuutahon, suunnittelua ja teknistä toteutusta, mikä puolestaan vaatii oman resurssointinsa.

Tämän lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet Tutkija Jouni Räihä, Tutkija Sara-Tuuli Siiskonen, Vanhempi tutkija Anna Strandell sekä Johtava tutkija Jani Lukkarinen

Lähteet

Clarke, S., Räihä, J. & Kangas, H-L. Distributional Implications of Selection into Heating-System Retrofit Subsidies. Manuscript under review.

Ferreira, E., Laukkanen, M., Palanne, K., Räihä, J., Sahari, A., Sumu, S., Suomalainen, E. & Vesanen, S. (2024). Latausinfratukien vaikuttavuuden arviointi. Valtioneuvoston kanslia.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-364-7>

Hajian, H., Pylsy, P., Simson, R., Ahmed, K., Sankelo, P., Mikola, A., & Kurnitski, J. (2024). Finnish energy renovation subsidies in multifamily apartment buildings: Lessons learnt and best practices. *Energy and Buildings*, 307, 113986. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2024.113>

Kurnitski, J., Räihä, J., Kangas, H-L., Pykäläinen, N., Vesanen, S., Lukkarinen, J., Ruokamo, E. & Laitinen, S-E. (2023) Suositukset energiakorjausten avustuksen kehittämiseksi. Decarbon-Home Policy Brief 1/2023 Saatavilla https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/tiedonkayttajalle/politiikkasuositukset/politiikkasuositukset/23_05_suositukset-energiakorjausten-avustuksen-kehittamiseksi.pdf

Räihä Jouni
Suomen ympäristökeskus